

НАВЧАННЯ ПЕРЕКЛАДУ У СОЦІОКУЛЬТУРНІЙ ПЛОЩИНІ

Анотація. Соціокультурний підхід – поняття, що фіксує розуміння культури як широкого комплексу соціальних явищ, які являють собою результати і засоби суспільного функціонування і розвитку, бо в сучасну епоху саме культурні чинники в значній мірі визначають і економічний потенціал суспільства, і стабільність політичної системи, а також екологічну та демографічну ситуацію. У зв'язку із важливістю іншомовної культури при оволодінні іноземною мовою основна увага стала приділятися саме соціокультурному компоненту змісту навчання іноземної мови. Соціокультурний компонент виступає не тільки як засіб фахового розвитку майбутнього перекладача до міжкультурного спілкування – кінцевої мети навчання мови й готовності ефективно застосувати отримані знання та сформовані вміння у своїй майбутній перекладацькій діяльності, а й обумовлює виховання його особистості.

Ключові слова: переклад, спеціальний переклад, навчання перекладу, особистісний, діяльнісний, соціокультурний підходи до навчання перекладу, професійна компетентність перекладача, спеціальний курс.

Horda Viktoriia
King Danylo University

TRANSLATION TEACHING IN THE SOCIO-CULTURAL PLANE

Summary. Socio-cultural approach is a concept that fixes the understanding of culture as a wide range of social phenomena, which are the results and means of social functioning and development. Because in the modern period it is cultural factors that determine both the economic potential of society and the stability of the political system, as well as the ecological and demographic system one. The socio-cultural approach demonstrates the process of intercultural interaction because of connection not only with the concepts of general or national culture but also with the customs of the social sphere, with the stereotypes of everyday life. A similar approach is implemented in the educational process as the communicative methods that provide consideration of linguistic activity within social and cultural contexts. The approach is realized in consideration of extra-linguistic factors of the communicative act, the use of native speakers' authentic samples of the language. These native speakers reflect elements of social and general culture, focusing on the tradition of communication which is adopted in the country of the language is spoken. Because of the importance of foreign language culture the main focus was placed on the socio-cultural component. The socio-cultural aspect of foreign language teaching requires the development of a new model in the learning process, taking into account the importance of a socio-cultural component. The sociocultural component acts not only as a means of professional development of the future translator for intercultural communication – the ultimate goal of language training and applying it effectively acquires knowledge and skills in his future translation activity, but also determines the education of his personality. Didactics of translation will integrate different approaches of goals, content, principles and learning technology. The domestic linguistics achievements can be successfully used in translators training. The proposed model of students' preparation for translator activity allows to integrate into the process of teaching modern didactic approaches such as personal, activity and socio-cultural.

Keywords: translation, special translation, translation teaching, personal, activity, socio-cultural approaches of teaching translation, professional competence of translator, special discourse.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Процеси глобалізації, інтернаціоналізації в галузі науки і техніки зумовили необхідність підготовки великої кількості перекладачів, які спеціалізуються в певній професійній області.

Разом з тим дидактика перекладу і приватна/спеціальна методика навчання професійно орієнтованого перекладу залишається мало розробленою областю. Довгий час вважалося, що розробляти методику навчання перекладу не потрібно: достатньо бути перекладачем, знати цю професію «зсередини» і можна спокійно навчити студентів даної професійної діяльності.

Проте на рубежі двох століть, коли підприємства/фірми стали відчувати потребу в перекладачах, які спеціалізуються в певній професійній сфері, дослідники перекладу починають усвідомлювати необхідність розробки методичних прийомів навчання, з'являється цілий ряд цікавих робіт в області дидактики перекладу [1; 2; 3; 7 та ін.].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зацікавленість перекладацькою діяльністю як до необхідної частини професійної міжкультурної діяльності сучасних фахівців сприяла тому факту, що на перше місце вийшло питання варіативності методики навчання перекладу в спеціальних і неспеціальних вузах, що знайшло відображення у великій кількості посібників, практикумів і підручників, які з'явилися останнім часом (Балкіна Н.В., Сироткіна З.І., Белякова Є.І., Голікова Ж.А., Кабакчі В.В., Казакова Т.А., Латішев Л.К., Рецкер Я.І., Романова С.П. та ін.).

Проте, незважаючи на те, що перекладознавству у вищих навчальних закладах навчають давно, питання методики навчання перекладу можна віднести до числа мало досліджених в сучасній мовній освіті.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Доцільною представляється розробка вимог до загальної системи нав-

чання будь-якого виду перекладу та приватної/спеціальної дидактики навчання, тобто методики навчання окремих видів перекладу, так само як існує загальна теорія перекладу і приватні/спеціальні теорії, що досліджують особливості перекладу з різних мов і різні види (письмовий, послідовний, синхронний, з листа, двосторонній) і типи перекладу (художній, спеціальний, публіцистичний). У дидактиці вищої школи, в лінгводидактиці існує давно усталений понятійний апарат, який доцільно використовувати в процесі розробки системи навчання перекладу.

Мета статті проаналізувати процес навчання перекладу як один з можливих шляхів підготовки студентів до діяльності перекладача та розглянути можливості застосування соціокультурного підходів до навчання професійно орієнтованого перекладу.

Виклад основного матеріалу. Із кожним роком у сучасному світі посилюються процеси глобалізації та міжнародної інтеграції. Кожна країна намагається вийти на міжнародну арену, встановити та закріпити економічні, політичні, культурні зв'язки з іншими державами. Пожвавлення цих процесів залучає спеціалістів із різних сфер до перекладацької діяльності, навіть якщо вони не є професійними перекладачами. Знання основ теорії та основних прийомів перекладу стає елементом загальної освіти людини. Сьогодні, коли вимоги до кругозору та ерудиції перекладача зростають, цей елемент загальної освіти як ніколи необхідний усім, хто вивчає іноземні мови.

У сучасних дослідженнях із перекладознавства переклад розуміють так:

- процес, що відбувається у формі психічного акту і полягає в тому, що мовленнєвий твір (текст або усне повідомлення), який виник однією мовою (мовою оригіналу), відтворюється іншою мовою (мовою перекладу);

- результат цього процесу, тобто новий мовленнєвий твір (текст чи усний вислів);

- результат певного процесу, тобто власне перекладений текст;

- процес, тобто дію від дієслова «перекладати», в результаті якої виникає текст перекладу у першому значенні [1];

- процес перетворення мовленнєвого твору, виконаного мовою оригіналу, мовою перекладу зі збереженням незмінного плану змісту, тобто значення [7];

- зумовлений соціальною необхідністю процес і результат передачі інформації (змісту), відображений у письмовому чи усному тексті рідною мовою, за допомогою еквівалентного (адекватного) тексту іншою мовою [4, с. 26];

- діяльність, що полягає у, так званому, варіативному перекодуванні тексту, породженого однією мовою, у текст іншою мовою, що здійснюється перекладачем, який творчо обирає варіант залежно від варіативних ресурсів мови, виду перекладу, його мети, типу тексту і під впливом власної особистості, а також результат зазначеного вище процесу [3, с. 39].

Процес перекладу – це активний, цілеспрямований процес спрямований на розуміння того чи іншого матеріалу. Тому треба дотримуватися всіх видів перекладу, особливо при перекладі

наукового чи технічного матеріалу. Необхідно враховувати усі лексичні основи перекладу. До лексичних основ перекладу належать: терміни, скорочення, інтернаціональні слова, багатозначність.

Таким чином, саме процес перекладу перебуває в центрі уваги теоретиків перекладацької діяльності. Власне вивчення процесу перекладу нерозривно пов'язане із його викладанням і, перш за все, здійснювалося з метою викладання перекладу. Під час опису процесу перекладу звичайно згадують про сприйняття тексту та його відтворення, тобто виділяють два етапи процесу перекладу. Так, В. Комісаров виокремлює етап розуміння та етап власне перекладу, створення тексту іншою мовою [6]. Перший етап (етап сприйняття) – надзвичайно складний сенсорно-мисленнєвий процес, що базується на різноманітних видах і формах аналітичної та синтезуючої роботи органів сприйняття та мозку [5]. Варто зазначити, що особливості та певні характеристики етапу сприйняття безпосередньо залежать від виду перекладу. На етапі відтворення у свідомості перекладача відбуваються складні процеси аналізу та синтезу, пов'язані з переведенням із сфери мислення змісту уже в іншій матеріальній словесній формі [8].

Для успішного виконання своєї діяльності перекладач повинен володіти професійною компетентністю, яка є основою професіоналізму. Професійна компетентність дає можливість розглядати характеристики суб'єкта перекладацької діяльності: ті знання і когнітивні вміння, якими йому необхідно володіти, для того, щоб здійснювати працю на професійному рівні. Протягом останніх десятиліть дослідники в галузі лінгвістики стали залучати психологічну складову для аналізу мови і спілкування. У зв'язку з цим однією з провідних лінгвістичних і лінгвометодичних категорій стає мовна особистість (Г. Богиня, Ю. Караулов та ін.). Стосовно навчання іноземним мовам – це вторинна мовна особистість (І. Халеева), а при навчанні перекладу головною метою стає проектування особистості перекладача, що ефективно здійснює трудову діяльність, найбільш повно реалізує себе у праці, тобто формування професійної перекладацької компетентності. Подібний підхід до навчання знаходить своє відображення у Концепції національної освіти, відповідно до якої цілі навчання повинні бути спрямовані на розвиток особистості учня, включати освоєння знань, оволодіння вміннями, виховання, розвиток і практичне застосування набутих знань і умінь (ключові компетенції).

Отже, при підготовці перекладачів особистісний підхід, на наш погляд, визначає пріоритети процесу навчання – формування особистості професійного перекладача, що дозволяє сформулювати головну мету навчання – формування особистості перекладача, здатного осмислювати професійну діяльність, вирішувати відповідні завдання в певних умовах, в певних ситуаціях, в певній сфері професійного спілкування, вибрати і виробляти перекладацькі стратегії, самовдосконалюватися, тобто формування професійної перекладацької компетентності.

Методист-практик С. Ніколаєва і її авторський колектив звертають особливу увагу на міс-

це перекладу на рідну мову в процесі навчання перекладу.

У практиці навчання іноземної мови можна іноді зустріти дві помилкові тенденції в розв'язанні цього питання. Перша – це надмірне використання перекладу; як правило викладач вважає, що все, що студенти читають, треба негайно перекласти. В результаті вони багато разів перекладають ті самі речення, а це призводить до марної затрати часу і до неправомірного доминування рідної мови на заняттях.

Друга – повне ігнорування перекладу. Викладач може не вважати за потрібне упевнитися в розумінні учнями окремих слів, речень, абзаців, він може бути переконаним, що неясна догадка про зміст прочитаного краща, ніж точне розуміння за допомогою перекладу [7].

Звичайно, таке приблизне, неточне розуміння текстового матеріалу аж ніяк не задовольняє вимог, що ставляться перед викладанням іноземної мови.

Студенти повинні точно розуміти те, що вони читають, а це неможливо без ясного розуміння як лексичних, так і граматичних елементів писемної мови, яку вони сприймають. Учні повинні уміти перекласти кожне речення і розуміти значення всіх складових елементів, цього речення.

Сказане аж ніяк не означає, що вчителеві треба на кожному кроці перевіряти уміння учнів перекласти те, що вони читають. Переклад потрібний лише тоді, коли у вчителя нема впевненості в тому, що учні досить чітко усвідомлюють зміст читаного. Отже, мова йде про переклад важких для учнів уривків тексту, – уривків, що містять нові, недостатньо засвоєні мовні явища. А коли учні читають те, що вони добре засвоїли, потреби в перекладі немає. Звичайно, таке розв'язання поставленого питання можливе при умові, що вчитель добре знає, як учні засвоїли вивчений матеріал і вміє знаходити в тексті саме ті речення, розуміння яких треба перевірити.

Дуже велике значення для успішного здійснення цих настанов має додержування учнями такого правила: якщо якийсь речення, уривок у тексті він не зрозумів, потрібно відразу ж запитати вчителя про його значення.

Учні лише тоді будуть звертатися до вчителя в разі виникнення труднощів, коли бачитимуть доброзичливе ставлення до себе і відсутність негативної реакції з його боку.

При такій організації роботи вибір частин тексту, які треба перекласти, значно полегшується. Вчитель може бути впевнений, що учні своїми запитаннями допоможуть йому виявити важкі для них уривки. До речі, сказане не означає, що вчитель обов'язково сам перекладає незрозуміле. Найчастіше вчитель навідними запитаннями, нагадуванням допомагає учням самим подолати ці труднощі.

При використанні інтегративної моделі навчання у фокусі діяльнісного підходу, перекладацька компетентність формується в процесі виконання професійних завдань. Наявні методики навчання перекладу (М. Троеглазова, С. Ніколаєва, Л. Черноватий та ін.) дозволили виділити основні етапи, завдання перекладацької діяльності. При цьому особлива увага приділяється етапу розуміння іншомовного тексту як базового

компонента перекладу з іноземної мови на рідну, від якого багато в чому залежить успішність протікання всієї діяльності перекладача.

Першим етапом навчання перекладу є професійно орієнтований етап, мета якого – формування у студентів мотивації до виконання професійної діяльності перекладача та підготовка до майбутнього перекладу. Поставлена мета обумовлює ряд завдань цього етапу:

- професійна орієнтація і створення у студентів мотивації до виконання професійної діяльності перекладача;
- отримання тексту для письмового перекладу від замовника;
- підготовка до переведення іноземного професійно орієнтованого тексту;
- вдосконалення рівня міжкультурної комунікативної компетенції.

Другий етап навчання – аналітичний етап, на якому слухачі вчать розуміти і інтерпретувати іншомовний, професійно орієнтований текст з метою його подальшого переказу. Розуміння та інтерпретація тексту відбуваються на основі: аналізу іншомовного професійно орієнтованого тексту з дискурсивних позицій; інформаційно-довідкового пошуку [1]. Закінчується цей етап, навчання виробленням стратегії майбутнього перекладу з урахуванням всіх проаналізованих факторів, що впливають на створення професійно орієнтованого тексту.

На третьому – синтезуючому етапі навчання студенти вчать створювати текст перекладу на рідну мову на основі зрозумілого іншомовного тексту. В рамках цього етапу студенти отримують базові теоретичні знання в галузі професійно орієнтованого перекладу, на підставі яких вчать створювати текст перекладу, зберігаючи всю основну інформацію і, з огляду на особливості вихідного тексту, долати за допомогою перекладацьких прийомів відмінності між прагматичним, предметним, соціокультурним потенціалом оригіналу іноземного тексту й отриманим текстом перекладу як «представників» певної професійної сфери спілкування.

Останнім етапом є коригувальний етап навчання, на якому вирішуються такі завдання: виправлення зробленого перекладу з урахуванням розробленої стратегії і вимог замовника; здача перекладеного тексту замовнику.

Таким чином, діяльнісний підхід до навчання перекладу являє собою методологічну основу навчання перекладу, як засобу забезпечення поетапного формування перекладацької компетентності в процесі послідовного виконання професійних завдань, що стоять перед перекладачем.

Аналізуючи безпосередньо навчання перекладу у соціокультурній площині треба зазначити, що будь-яке висловлювання створюється в певному соціальному середовищі.

На сучасному етапі розвитку в роботах по соціології і соціальної психології широко використовується поняття соціального інституту. «Соціальні інститути – це організовані об'єднання людей, які виконують певні соціально значимі функції, що забезпечують спільне досягнення цілей на основі виконуваних всіма членами того чи іншого об'єднання своїх соціальних ролей, що задаються соціальними цінностями, нормами

і зразками поведінки» [1]. Соціальний інститут відноситься до утворень, що охоплюють великі маси людей. Він встановлює порядок правил і стандартизованих моделей поведінки. Практично будь-яка спільна діяльність є інституційно обумовлена. Це наука, релігія, школа, сім'я і т. д. Розглядаються дослідниками як відповідні соціальні інститути [10].

З кожним соціальним інститутом співвідносяться соціальні сфери спілкування, які склалися в результаті появи певних видів діяльності, відповідних відносин і форм суспільної свідомості. Стосовно до вивчення та використання іноземної мови дослідники Ради Європи запропонували наступне визначення сфери спілкування: «Під сферою спілкування розуміється широкий спектр суспільного життя, в якому здійснюється соціальна взаємодія» і, відповідно, розподіл на сфери: освітню, професійну, громадську та особисту [3, с. 40]. Такий поділ сфер спілкування представляється правомірним, так як в цілому виділяються сфери, співвідносяться з соціальними інститутами, які регулюють соціальну взаємодію людей і дозволяють розглядати спілкування в галузі науки і техніки в рамках однієї професійної сфери.

Для перекладача при розумінні іншомовного тексту та його переказі важливим є також знання характеристик, так званого, відправника тексту і його одержувача. Останні, будучи соціальними особистостями, організують своє життя через взаємодію з іншими індивідами, тому будь-яка взаємодія, пов'язана з передачею думки, соціально і культурно обумовлена.

В процесі життя і діяльності людина засвоює за допомогою різних організацій та інститутів суспільства норми і стереотипи поведінки, характерні для сім'ї, для професійного оточення і т.д. Соціальні норми поведінки завжди взаємопов'язані й зумовлені системою культурних цінностей суспільства.

Стрімкий розвиток науки і техніки призвів до того, що «культура науки» стала невід'ємною частиною загальної культури. Проте у кожній країні існують свої традиції, свої правила спілкування в професійній сфері. Це пояснюється тим, що поняття в галузі науки і техніки закладалися ще в стародавні часи, коли були відсутні сучасні засоби спілкування, що призвело до їх національно-культурних відмінностей. На існування цих відмінностей звертають увагу багато дослідників. Так, американський дослідник Т. Кун пише, що в своїй роботі вчені керуються моделями, засвоєними в процесі навчання, і правилами подання наукових знань в письмових джерелах або в усному спілкуванні [2, с. 17]. У кожній національній науці існують певні стилі роботи, стилі мислення, стилі методології, при цьому культура української науки має багато спільних рис з культурою англійської науки й значно менше спільного з культурою французької науки [4]. Різницю в цінностях, концепціях, представлених, відносинах, поведінці вчених і фахівців в різних країнах зазначає французький дослідник Д. Леман, який вважає, що усвідомлення цих відмінностей має визначальне значення для розуміння спеціального дискурсу [2, с. 18].

Подібний підхід дозволив дослідникам виділити два горизонтальних рівня культури: бу-

денна (в онтогенезі і в філогенезі більш рання стадія) і спеціалізована (освоюється індивідом на більш пізній стадії) [10]. Повсякденна культура пов'язана з підтриманням в повсякденному житті людей, тоді як спеціалізована культура обумовлена суспільним поділом праці та наявністю системно-інституційних сфер діяльності. Спеціальна освіта, отримана ще в підлітковому віці, в юності допомагає людині включитися в професійну культуру. На відміну від повсякденної культури діяльність на спеціалізованому рівні має більш раціоналістичний характер і протікає в жорстких інституційних рамках [3]. На сучасному етапі в спеціалізованій культурі тісно переплелися національна специфіка і міжнародні характеристики спілкування.

Слід зазначити, що розуміння соціокультурних особливостей відправника іншомовного тексту і облік соціокультурних особливостей одержувача тексту перекладу не вичерпують всієї сукупності завдань, що стоять перед перекладачем. Розгляд перекладу з позицій професійної діяльності робить також необхідним вивчення професійного середовища, в якій протікає діяльність перекладача [9]. Такий соціокультурний підхід дозволив розширити перелік професійних завдань перекладача і готувати студентів не тільки до розуміння і передачі соціокультурних особливостей спілкування в професійному середовищі, а й до спілкування з роботодавцем, з фахівцями і перекладачами. Майбутній перекладач повинен вміти отримувати необхідну інформацію на етапі підготовки до перекладу, в процесі аналізу й створення тексту, звертаючись до фахівців і перекладачів, використовувати можливі зовнішні ресурси і т.д. При усному перекладі він повинен вміти правильно поводитися під час переговорів, нарад, проявляючи коректність і толерантність в спілкуванні, дотримуючись конфіденційності.

Отже, соціокультурний підхід до навчання перекладу являє собою методологічну основу навчання перекладу, як засобу забезпечення міжкультурного професійного спілкування. Подібний підхід забезпечує спрямованість навчання не тільки на розуміння і передачу соціокультурних особливостей спілкування в професійній сфері відправника іншомовного висловлювання та одержувача тексту перекладу, а й на вміння майбутнього перекладача спілкуватися в професійному середовищі, в якому протікає його діяльність.

Висновки. Сучасні концепції навчання перекладу у закладах вищої освіти розглядають соціокультурну складову перекладацької компетенції, з одного боку, як невід'ємний компонент фахової підготовки перекладача, а з іншого, як підґрунтя ефективного розвитку такої компетенції.

Процес навчання перекладу повинен проходити в контексті «діалогу культур», а саме: адаптації майбутніх перекладачів до іншомовної культури. Таким чином, соціокультурна площина перекладацької компетенції включає систему специфічних для культури мови, що засвоюється, знань (фонових, теми тощо) та відповідні термінологічні одиниці, які відображають поняття, які відносяться до згаданої системи.

Найбільш повну картину перекладацької діяльності можливо отримати тільки на підставі аналізу цієї складної діяльності з позиції різних

наук. Досягнення вітчизняної лінгводидактики можуть бути успішно використані при підготовці перекладачів. Запропонована модель підготовки студентів до діяльності перекладача дозволяє інтегрувати в процес навчання такі сучасні методичні підходи як особистісний, діяльнісний, соціокультурний і т.д. Зазначені підходи

не вичерпують всі можливі шляхи формування перекладачів. У вітчизняній лінгводидактиці розробляються контекстний, етнокультурний, лінгвокультурологічний та інші підходи, які можуть також бути успішно використані при підготовці студентів до складної багатогранної діяльності перекладачів.

Список літератури:

1. Бігич О.Б., Бориско Н.Ф., Борецька Г.Е., Ніколаєва С.Ю. Методика навчання іноземних мов та культур. Київ, 2013. 590 с.
2. Гавриленко Н.Н. Возможность использования лингводидактических подходов к обучению профессионально ориентированному переводу. *Научный мир*. 2012. URL: <https://sworld.com.ua/konfer27/83.pdf>. (дата звернення: 25.03.2020).
3. Геращенко О.І., Донцова О.М., Вельчева К.М. Практика перекладу наукової та технічної літератури. *Англійська мова та література*. 2015. № 31. С. 15–24.
4. Зінукова Н.В. Типологія вправ для формування фахової компетентності в усному послідовному професійно орієнтованому перекладі. *Іноземні мови*. 2018. № 4. С. 26–36.
5. Ільчук Т.В. Сучасна методика навчання усному перекладу. *Інноваційна педагогіка : Науковий журнал*. 2020. № 20. С. 34–40.
6. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты) : учебник. Москва, 1990. 253 с.
7. Троеглазова М.М. Методика викладання перекладу: соціокультурний аспект. *Вища школа*. 2012. № 12. С. 39–50.
8. Черноватий Л.М. Методика викладання перекладу як спеціальності. Вінниця, 2013. 376 с.
9. Nord С. Translating as a Purposeful Activity. Manchester, 1997. 154 p.
10. Vermeer Н. What does it mean to translate? *Indian Journal of Applied Linguistics*. 2017. № 13. P. 25–33.

References:

1. Bihych, O.B., Borysko, N.F., Boretska, H.E., & Nikolaieva, S.Yu. (2013). *Metodyka navchannia inozemnykh mov ta kultur* [Methods of teaching foreign languages and cultures]. Kyiv: Lenvit.
2. Chernovaty, L.M. (2013). *Metodyka vykladannia perekladu yak spetsialnosti* [Methods of teaching translation as a specialty]. Vinnytsia: Nova Knyha.
3. Havrylenko, N.N. (2012). *Vozmozhnost yspolzovaniya lnhvodydaktycheskykh podkhodov k obucheniyu professyonalno oryentyrovannomu perevodu* [The possibility of using linguodidactic approaches to teaching professionally oriented translation]. *Nauchniu mir* [Scientific world] (electronic journal). Available at: <https://sworld.com.ua/konfer27/83.pdf>
4. Herashchenko, O.I., Dontsova, O.M., & Velcheva, K.M. (2015). *Praktyka perekladu naukovoi ta tekhnichnoi literatury* [The practice of translating the scientific and technical literature]. *English language and literature*, no. 31, pp. 15–24.
5. Ilchuk, T.V. (2020). *Suchasna metodyka navchannia usnomu perekladu* [Modern method of teaching oral translation]. *Innovative Pedagogy: A Scientific Journal. Volume 2*, no. 20, pp. 34–40.
6. Komissarov, V.N. (1990). *Teoriya perevoda (lingvisticheskie aspekty)* [Translation Theory (Linguistic Aspects)]. Moscow: Vysshaya shkola.
7. Nord, C. (1997). *Translating as a Purposeful Activity*. Manchester: St. Jerome Publishing, p. 154.
8. Troiehlazova, M.M. (2012). *Metodyka vykladannia perekladu: sotsiokulturnyi aspekt* [The method of teaching translating: socio-cultural aspect]. *High School*, no. 12, pp. 39–50.
9. Vermeer, H. (2017). *What does it mean to translate?* *Indian Journal of Applied Linguistics*, no. 13, pp. 25–33.
10. Zinukova, N.V. (2018). *Typolohiia vprav dlia formuvannia fakhovoi kompetentnosti v usnomu poslidoynomu profesiino oriientovanomu perekladi* [Typology of exercises for the formation of professional competence in oral sequential vocational translation]. *Foreign languages*, no. 4, pp. 26–36.